

ПОРІВНЯЛЬНА ПЕДАГОГІКА

УДК 378.6:37.018.1(438)

СУЧАСНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ПРИВАТНИХ ВИЩИХ ШКОЛАХ ПОЛЬЩІ

Мар'яна Гавран

*Національний університет “Львівська політехніка”
вул. С. Бандери, 12, 79013 Львів, Україна*

Розглянуто підготовку фахівців з педагогіки у приватних вищих школах Польщі. Проаналізовано навчальні програми спеціальностей напрямку “Педагогіка”, які пропонують заклади приватної вищої освіти. Виокремлено тенденції розвитку сучасної педагогічної освіти.

Ключові слова: приватні вищі школи, педагогічна освіта, підготовка фахівців, навчальна програма.

Постановка проблеми. Упродовж останніх 20 років вища освіта Польщі змінила свою структуру і зміст відповідно до соціально-економічних, політичних, культурних і ринкових викликів. Вагомою структурною особливістю сучасної вищої освіти вважаємо відкриття недержавних вищих шкіл, які стали невід’ємною частиною польського освітнього середовища. Приватний сектор вищої освіти, отримавши державне визнання (узаконено діяльність приватних вищих шкіл, здійснюється процес акредитації та ліцензування їхньої діяльності), є повноправним учасником поряд із державним сектором у підготовці висококваліфікованих фахівців, розвитку науки, впровадженні освітніх інновацій, формуванні європейського освітнього простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз досліджень польських науковців доводить, що першочерговим завданням недержавних вищих шкіл Польщі є задоволення потреб польського і міжнародного ринку праці, освітніх вимог суспільства знань [2; 9]. Вища освіта недержавної форми власності наповнює ринок праці актуальними спеціальностями, водночас постійно шукаючи і заповнюючи ніші новими напрямками навчання. Погоджуємось, що “саме недержавні заклади є лідерами інновацій, це вони впроваджують найбільш оригінальні і бажані напрями навчання і спеціальності” [9, с. 24], оскільки популярні напрями навчання і спеціальності вже запропоновані відомими державними і престижними

вищими закладами освіти [2, s. 321]. Зазначимо, що недержавна вища освіта відносно державного сегменту є одночасно партнером і конкурентом, адже вона: 1) пропонує освітні послуги лише на платній основі; 2) відкриває ВНЗ у великих освітніх центрах і містечках з недостатнім рівнем розвитку освіти; 3) готує фахівців “реальних” спеціальностей, що мають найбільший попит на ринку праці й не потребують значних затрат; 4) відкриває освітньо активній молоді доступ до здобуття вищої освіти; 5) є фінансово незалежною від державного бюджету. Завдяки цим особливостям вищі школи недержавного сектора є більш мобільними й гнучкими у наданні освітніх послуг, створенні сучасних освітніх пропозицій.

Вивчення особливостей діяльності вищої освіти недержавної форми власності, пропонованих нею напрямів підготовки фахівців є об'єктом дослідження багатьох польських науковців: В. Дучмаля, А. Залека, З. Крушевського, А. Гжесюка та ін. Оскільки вимоги ринку праці є швидкозмінними, несталими, то виникає потреба у відкритті нових спеціальностей, адаптації змісту підготовки до сучасних запитів і потреб. Недержавний сектор вищої освіти України впродовж останніх 20 років також успішно розвивається відповідно до потреб ринку праці і суспільних вимог. Вивчення досвіду польських приватних вищих шкіл дає змогу визначити сучасні європейські напрями підготовки фахівців, особливості змісту та організації навчання.

Метою цієї статті є вивчення напрямів розвитку педагогічної освіти недержавних закладів вищої освіти Польщі на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Вважаємо, що за останні роки недержавна вища освіта Польщі змінила тенденцію свого розвитку. Призупинилося стрімке кількісне зростання приватних вищих шкіл. З 1990 до 2004 р. розпочала своє функціонування 301 приватна вища школа, впродовж наступних років відкрито лише 28 закладів освіти [7]. З кожним роком більше уваги приділяється набуттю якісних характеристик: збільшується контроль за якістю навчання, застосовуються інноваційні методи навчання, відбувається відбір студентів відповідно до їхніх знань, збільшується контингент академічних працівників.

Важливо зазначити, що із формуванням у Польщі суспільства знань відбувається переорієнтація на нові технології у навчанні та виробництві з одночасним зверненням до потреб кожної людини, що засвідчує готовність поляків оволодівати гуманітарними знаннями, зростаючу необхідність ринку праці у педагогічних фахівцях. Процес гуманітаризації у недержавній вищій освіті головно відбувається завдяки розширенню пропонованих спеціальностей гуманітарної галузі та посиленому вивченню іноземних мов на усіх напрямках навчання.

Грунтовно проаналізувавши діяльність приватних вищих шкіл Польщі, виявили, що на сучасному етапі серед найбільш поширених напрямів навчання є “Педагогіка”. Підготовка фахівців за цим напрямом здійснюється, здебільшого, на першому рівні навчання, що завершується присвоєнням кваліфікації ліценціата (понад 60 приватних вищих шкіл пропонують таке навчання), програми другого рівня із присудженням ступеня магістра пропонують понад 20 недержавних вищих шкіл.

Підготовка фахівців з педагогіки відбувається у педагогічних вищих школах, де у 2010 р. загалом навчалось 34468 студентів, з яких на педагогічному напрямі – 25067 (студенти першого і другого рівнів навчання) [7, s. 55]. Напряму “Педагогіка” пропонують також гуманістичні, гуманістично-економічні, економічно-суспільні вищі школи, а також економічні та вищі школи без зазначення певної галузі.

Зауважимо, що студенти напрямку “Педагогіка” мають змогу оволодіти сучасними знаннями із загальної педагогіки, освіти і навчання, соціологічними і психологічними особливостями процесу навчання, виховання і опікунської роботи [4, s. 23]. Як наслідок випускники готові до реалізації завдань у різних освітніх інституціях, опікунсько-виховних закладах, школах і закладах освіти, соціальних педагогічних службах, а також інституціях соціальної профілактики та оцінювання правосуддя. Адже у студентів розвивають навички ефективного суспільного і мотиваційного впливу у веденні соціальної роботи; на основі сучасних соціотехнічних, лікувальних методів, методів соціальної роботи формують компетенції в сфері профілактичних дій; надають знання і вміння розпізнавати та виявляти проблеми соціального функціонування (бідність, безробіття тощо), вирішувати проблеми соціальної патології, дисфункції, небезпеки життєдіяльності суспільства, родини і особистості.

У недержавних вищих школах Польщі на педагогічному напрямі готують працівників освітніх закладів і соціальних працівників, місце й роль соціальних працівників на ринку праці зміцнюється з кожним роком, відповідно до суспільних потреб, що зростають. Кваліфікаційні характеристики до нових спеціальностей напрямку “Педагогіка” змінюються і розробляються у вищих школах. Серед найбільш пропонованих спеціальностей цього напрямку навчання у недержавних вищих школах виділимо такі: опікунсько-виховна педагогіка, інтегрована педагогіка початкової школи з дошкільним вихованням, ресоціалізація, оборонне виховання з проблематикою злочинності, соціальна робота, медіальна освіта з графічним плануванням, оздоровча освіта з реабілітацією тощо.

Впродовж існування недержавної вищої освіти підготовка педагогічних фахівців за різними спеціальностями суттєво змінилася, адже деякі спеціальності виокремлюються в окремі напрями. Як зазначає

польський науковець І. Денбровська, важливим проявом розвитку соціальних працівників у Польщі стає впровадження у 2001 р. трьох спеціальностей зі сфери соціальної роботи: опікун у локальному середовищі, опікун у будинку соціальної допомоги, асистент неповносправної особи [1, s. 39]. Саме тому на сучасному етапі більшість педагогічних вищих шкіл пропонує окремий напрям “Соціальна робота”.

Порівняльний аналіз навчальних програм напрямку “Педагогіка” у приватних вищих школах Польщі засвідчує, що для отримання першого ступеня освіти студенти вивчають предмети, які поділяють на чотири групи: загальні предмети, основні предмети, предмети напрямку, предмети спеціальності [5; 6]. Предмети спеціальності визначають відповідно до спеціальності. Результати вивчення навчальних програм у недержавних вищих школах дають змогу виокремити дисципліни, які здебільшого формують знання і вміння педагогічних фахівців (див. таблицю).

Дисципліни для вивчення напрямку “Педагогіка”
у приватних вищих школах Польщі

Групи предметів					
Загальні предмети	Основні предмети	Предмети напрямку	Предмети спеціальності		
			Педагогіка ресоціалізації	Опікунсько-виховна педагогіка	Суспільна педагогіка
1	2	3	4	5	6
Іноземна мова	Основи філософії	Історія виховання	Педагогіка ресоціалізації	Клінічна патологія	Клінічна психологія
Фізичне виховання	Психологія (вступ до психології чи основи психології)	Теоретичні і основи виховання	Методика профілактично-ресоціалізаційної роботи	Діагностика опікунсько-виховних потреб	Педагогічна діагностика
Інформаційні технології	Психологія розвитку людини	Загальна дидактика	Терапія в ресоціалізації	Опікунсько-виховна педагогіка	Педагогіка родини
	Загальна соціологія	Спеціальна педагогіка	Законні основи ресоціалізації	Методика опікунсько-виховної роботи	Елементи соціального, родинного і опікунських прав
	Соціологія виховання (навчання)	Методи педагогічних досліджень	Педагогічна робота в середовищі	Педагогіка родини	Опікунсько-виховна педагогіка
	Загальна педагогіка	Основи психологічної допомоги і психотерапія	Сучасні системи ресоціалізації	Родинні права і права опікуна	Навчання оздоровлення

1	2	3	4	5	6
<i>Закінчення таблиці</i>					
	Сучасні ідеї педагогіки (філософії)			Теорія і практика соціальної роботи	Допомога у вихованні
	Біометричні основи розвитку і виховання			Психотерапія і соціальна терапія	
	Проблеми сучасної молоді				

Зазначимо, що серед дисциплін загальної групи пропонують також дисципліну “Охорона інтелектуальної власності”. Загалом у приватних вищих школах вивчають 67 основних предметів, окрім виділених у таблиці дисциплін, можуть вивчатися також антропологія, основи професійної етики, загальні питання етики. Студенти вивчають 1820 предметів напряму. Деякі приватні вищі школи пропонують у цій групі 810 дисциплін на вибір студентів, що засвідчує спрямованість здобуття професійної освіти відповідно до індивідуальних потреб та інтересів кожного студента. Наприклад, в Ельблянському гуманістично-економічному вищому навчальному закладі запропоновано на вибір студентів 23 індивідуальні дисципліни, зокрема, суспільні патології, педагогіка праці, психологія виховання, навчання про здоров’я, просування здоров’я, освіта і суспільна опіка у світі, вибрані питання з нейропсихології, стратегія регіонального розвитку та інші [6].

Вивчення польського досвіду з підготовки педагогічних фахівців доводить, що впродовж трирічного навчання студенти повинні оволодіти знаннями з дисциплін, загальне аудиторне навантаження яких становить 1800–2100 год, що відповідно до системи ECTS дорівнює 180 балів. Заважимо, що із запропонованої кількості годин 1200 год (105 балів ECTS) не входять до системи стандартів. Ці аудиторні години відведені на предмети спеціальності та факультативні дисципліни, які визначаються програмами навчального закладу. Розподіл аудиторних годин та балів ECTS відповідно до стандартів навчання здійснюється із: загальних предметів (210 год – 6 балів ECTS); основних предметів (390 год – 39 балів ECTS); предметів напряму (300 год – 30 балів ECTS)

Аналізуючи діяльність недержавних вищих шкіл Польщі, виявлено тенденцію забезпечення фахівців професійними компетенціями, що особливо актуально з огляду на те, що вагомою частиною структури польської недержавної вищої освіти є професійні вищі школи, що здебільшого готують фахівців першого рівня навчання відповідно до

потреб ринку праці. Здійснюючи підготовку таких фахівців, важливим є збільшення значення практичних знань, головно через тісну співпрацю з працедавцями, адже такий підхід до професійної підготовки підвищує шанси випускників на ринку праці і дає змогу пристосовувати кваліфікації до потреб конкретних ринкових умов [8, s. 155].

Саме тому недержавні вищі школи у процесі підготовки педагогічних працівників приділяють багато уваги організації і проведенню педагогічних практик. Проходження професійних практик дає можливість набувати практичний досвід і робити певні висновки у контексті усвідомлення ролі педагога в сучасному суспільстві знань [3, s. 128]. Завдяки педагогічній практиці майбутні педагоги мають змогу перевіряти свою теоретичну підготовку, розпізнавати і вирішувати складні ситуації виховання у контексті розвитку аксіологічної сфери учнів, а також оцінювати власні можливості до виконання професійної діяльності. З огляду на це практична педагогічна практика проводиться двічі: після першого року навчання і після другого (тривалістю 8 тижнів).

Висновки. Отже, у недержавних вищих школах підготовка педагогічних фахівців здійснюється із дотриманням державних вимог, з одночасним довільним визначенням дисциплін вищою школою. Сучасними напрямками розвитку педагогічної освіти вважаємо: 1) відкриття нових спеціальностей та виокремлення нових напрямів навчання відповідно до вимог польського суспільства; 2) формування знань і вмінь студентів відповідно до вимог ринку праці й суспільства знань; 3) забезпечення фахівців професійними компетенціями, посилене вивчення професійнозорієнтованих дисциплін; 4) орієнтацію студентів на індивідуальне формування власних знань завдяки вивченню дисциплін за вибором; 5) акцентування на практичній професійній підготовці, що дає змогу реалізовувати професійні навички на ринку праці вже після першого рівня навчання.

-
1. *Dabrowska-Jablonska I.* Pracownik socjalny wybrane problemy zawodu w okresie transformacji społecznej / Iwona Dabrowska-Jablonska, Alicia Kulcz, Piotr Sikora : pod. red. Jozefy Bragiel i Alicji Kulcz. – Opole : Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2002. – 177 s.
 2. *Duczmal W.* The rise of private higher education in Poland: policies, markets and strategies / W. Duczmal. – Opole, 2006. – 503 p.
 3. *Fraczek Z.* Kształcenie nauczycieli w kontekście dylematów współczesnego wychowania / Z. Fraczek // Порівняльно-педагогічні студії. - № 3-4. – 2011.- С.123-129.

4. Pakiet informacyjny ECTS Wydziału Pedagogicznego Kujawsko-Pomorskiej szkoły wyższej w Bydgoszczy. Rok akademicki 2007/2008 / oprac. M. Chyla. – Bydgoszcz, 2008. – 30 s.
5. Pedagogika studia I stopnia – licencjackie. SWSZ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.swsz.pl/>
6. Plan studiów. Elbląska uczelnia humanistyczno-ekonomiczna w Elblągu. Wydział Pedagogiki [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.euh-e.edu.pl/>
7. Szkoły wyższe i ich finanse w 2010 r. – Warszawa : Główny Urząd Statystyczny, 2010. – 377 s.
8. *Wisniewska E.* Polski system edukacji w okresie przemian ustrojowych po 1989 roku – strategie i zadania / Ewa Wisniewska // Порівняльно-педагогічні студії. – N 3–4. – 2011. – С. 144–157.
9. *Zalek A.* Niepubliczne uczelnie wyższe – fenomen Polskiego rynku edukacyjnego. Fakty i stereotypy / A. Zalek, A. Grzesiuk // Szkolnictwo niepubliczne w Polsce i Unii Europejskiej – stan obecny i perspektywy rozwoju / Red. nauk. T. Białas. – Gdynia, 2008. – S. 17–26.

**MODERN TRENDS OF TEACHER EDUCATION DEVELOPMENT
IN PRIVATE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS
OF POLAND**

Maryana Havran

*“L’viv Polytechnica” National University
Bandera Str., 12, UA – 79013 L’viv, Ukraine*

The article regards the Pedagogics specialist training in private higher educational institutions of Poland. It analyses the private higher school curricula in the field of Pedagogics. The author also defines the trends of modern teacher education.

Key words: private higher schools, teacher education, specialists’ training, curricula.

**СОВРЕМЕННЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ
ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ЧАСТНЫХ ВЫСШИХ
ШКОЛАХ ПОЛЬШИ**

Маряна Гавран

*Национальный университет “Львовская политехника”
ул. С. Бандеры, 12, 79013 Львов, Украина*

Рассмотрена подготовка специалистов с педагогики в частных высших школах Польши. Проанализированы учебные программы направления “Педагогика”, что дало возможность выделить тенденции развития современного педагогического образования.

Ключевые слова: частные высшие школы, педагогическое образование, подготовка специалистов, учебная программа.

Стаття надійшла до редколегії 19.09.2012
Прийнята до друку 14.11.2012